

İSTANBUL'DA 1997-2002 YILLARI ARASINDA POLİS İNTİHARLARI

The Police Suicides in the Period of 1997-2002 in Istanbul

Murat GÖK*
Mine ÖZAŞÇILAR**
Neylan ZİYALAR***

Özet

Çalışmada İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı tüm birimlerde 1997-2002 yılları arasında görevli personel arasında meydana gelmiş intiharları ele alınmış ve ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çalışma verileri İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Sosyal Hizmetler, Personel, Olay Yeri İnceleme ve Parmak İzi Şube Müdürlükleri'nin arşiv kayıtlarının geriye dönük taranması sonucu elde edilmiştir.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde 1997-2002 yılları arasında çalışan ortalama memur sayısı yılda yaklaşık 30.000'dir. Tüm grup içinde ölümlü sonuçlanan 49 intihar olgusu meydana gelmiştir. İntihar olguları memurların cinsiyet, yaş, rütbe, tercih ettikleri yöntem, çalıştıkları birim, hizmet süresi, medeni durum, mevsim ve bildirilen nedenler başlıkları altında gruplandırılarak incelenmiştir. Memurların bekar, mesleklerinin ilk yılları içinde olmaları ve 15-24 yaş arası olmaları diğer memurlara oranla daha fazla intihar riski taşıdıkları gözlemlenmiştir.

Ayrıca araştırma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda polislerin intihara başvurma eğilimlerinin önceden fark edilmesi ve psikolojik rahatsızlığı tespit edilen memurların psikolojik danışmanlık ve rehberlik merkezlerinden sosyal destek almaları gerektiği hususuna dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Polis, İntihar, İstanbul.

Abstract

The suicides detailly investigated and discussed in our study, were committed by officer working in Istanbul Security Directorate in the period of 1997-2002.

The data were obtained from the archives of the Social Services Department, Finger Print Department, Personnel, Crime Scene Investigation Department of Istanbul Security Directorate.

There are nearly 30.000 working police officers per year in Istanbul Security Directorate between the years of 1997-2002. The number of fatal suicides during this period was 49. These suicide cases were categorized under sex, age, rank, method chosen, department, time of service, marital status, season and reported reason. It is observed that the single police officers serving the first years in their job, being between the ages of 15-24 have more suicide risk than the other officers.

* Komiser, İstanbul Emniyet Müdürlüğü.

** İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü.

*** Yard.Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü.

Furthermore, according to the results of this study the importance of determining the tendency to suicide and in case the police officers has any a psychological disease making sure they get social assistance from the psychological counseling and guiding center is underlined.

Key Words: Police, Suicide, Istanbul

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü intiharı “Kişinin, amacının bilincinde ve değişik derecelerde ölümcül maksatlı olarak kendine zarar vermesi” olarak tanımlamaktadır (Weis, 1974).

Dünya Sağlık Örgütü’ne göre dünya intihar ortalaması 100.000’de 16 civarındadır. Başka bir deyişle her 40 saniyede 1 kişi intihar etmektedir (WHO, 2002). Türkiye geneline bakıldığında ise 1998-2001 yılları itibarıyla bu rakamın ortalamaya 100.000 de 3.03 olduğu görülmüştür (D.İ.E., 2001).

İntihar davranışının görülme sıklığı üzerine çok çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Hava durumunun, mevsimlerin, iklimin, coğrafyanın, toplumların eğitim ve gelişmişlik düzeylerinin, hatta aynı toplumlarda farklı dönemlerin söz konusu sıklığa tesir ettiği düşünülmüştür. Bu düşüncelerin kimisi gözlemler ve neticesindeki istatistiki çalışmalarla doğrulanmıştır (Durkheim, 1992; Cantor, 2000).

Yaş, evli olma hali, çocuk sahibi olma koruyucu faktör olarak gözlemlenmiş ve tersi durumların mevcut riski arttırdığı tespit edilmiştir (Durkheim, 1992). Cinsiyet açısından bakıldığında sonuçlandırılmış intihar oranı kadınlara oranla erkeklerde daha fazla olduğu görülmüştür (Sayar ve Acar, 1999).

İntihar çeşitli faktörlerle yoğun korelasyon içindedir. Bunlardan birisi de cinsiyettir. Genel olarak gerçekleştirilmiş intihar vakaları erkeklerde kadınlara göre daha çoktur fakat intihar girişimi sayısı kadınlarda erkeklerden çok daha fazladır (Cantor, 2000; Malka ve Duverger, 2002; Pickett ve ark., 2000; Papet ve ark., 2002; Rock, 1988).

Ancak Türkiye rakamları incelendiğinde 15-24 yaş arası intiharlarda 1998-2001 yıllarına göre kadın intihar oranları erkek intihar oranlarıyla eşit hatta daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (D.İ.E., 2001). Batı dünyasında tamamlanmış erkek intiharlar tamamlanmış kadın intiharlara oranla daha fazla olduğu görülmektedir (Cantor, 2000). Asya ülkelerine bakıldığında ise aradaki farkın oldukça az olduğu, Hindistan’da 1.2, Singapur 1.42, Japonya’da 1.91, Kore’de 2.3’tür. Çin’de ise kadınların tamamlanmış intihar oranlarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Cheng ve Lee, 2000).

İntihar riski çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde, mesleğe başlangıç döneminde ve evliliğin ilk yıllarında bir başka deyişle tüm bu devreleri kapsayan 15-24 yaş arasında artış göstermektedir (Güler, 1993; Uludüz ve Uğur, 2001;

Cantor ,2000; Deniz ve ark., 2001; Malka ve Duverger, 2002; Çalhan, 1988; Pickett ve ark., 2000; Service De Sante, 1996; Papet ve ark., 2002; Datel ve Johnson, 1979; Datel ve Jones, 1982; Rothberg ve ark., 1988; Helmkamp, 1995; Rock, 1998; Mercier, 2000).

Türkiye'de DİE'nin 1998-2001 yılları verilerine göre 15-24 yaş grubu intihar sayısı yılda yaklaşık ortalama 681.75'tir. Öyle ki Türkiye'de meydana gelen intiharlar en fazla bu yaş grubunda görülmektedir. Kadınların toplam intiharlarının yaklaşık %45'i erkeklerin ise %27'si adı geçen aralıkta gerçekleşmektedir (Bakıcı, 1999).

Bilerek ve isteyerek kendi yaşamına son verme davranışında kullanılan yöntemler zaman, imkan, ulaşılabilirlik, bulunulan yerin özellikleri, toplum, cinsiyet gibi alt değişkenlere bağlı olarak çeşitlilik arz etmektedir. Kişilerin uğraştıkları meslekler de metot seçiminde başka bir belirleyici faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Koskinen ve ark., 2002).

Amerikan ordusunda 1975-1976, 1979-1980, 1983-1984 yıllarında yapılan incelemelerde her iki cinsiyette de en sık kullanılan metotlar yaklaşık %60 ile ateşli silah ve ikinci olarak %20 ile asıdır (Datel ve Johnson, 1979; Datel ve Jones 1982; Rothberg ve ark., 1988). Türkiye'de de 1998-2002 yılları arasında jandarma teşkilatında ölümlü sonuçlanan intiharların %91'inde yöntem olarak ateşli silahların tercih edildiği görülmüştür (Semerci, 2003).

D.İ.E.'nin 1998-2001 yılı intihar istatistiklerine göre Türkiye'de en çok tercih edilen metot erkek (yaklaşık %45) ve kadınlarda (yaklaşık %40) asıdır. Kadınlarda ikinci olarak en çok tercih edilen yöntem yaklaşık %27 ile kimyevi madde (ilaç) kullanımı iken erkeklerde yine yaklaşık %27'lik oranla ateşli silah kullanımıdır (D.İ.E., 2001).

İçinde yaşanılan coğrafi koşulların (iklimsel ve mevsimsel şartlar) bireyin tüketim alışkanlıklarından, tutum ve davranışlarına kadar etkili olduğu bilinmektedir. Ancak coğrafi etmenlerin insan yaşamına olan tesirleri çok abartılmamalı ve tek belirleyici etmen olarak düşünülmemelidir. Bu kapsamda ısının, basıncın, rüzgarın, sisin, güneşin her türlü tabiat olayının intihar olgusu üzerinde payı aranmıştır (Güler, 1993).

Durkheim intiharın mevsimsel ve iklimsel şartlarla olan bağlantısını değişik ülkelerden elde ettiği dataları mevsim, ay, sıcaklık dereceleri gibi faktörleri kullanarak bir bağlantı aramaya çalışmış ve doğrudan bağlantıdan ziyade dolaylı bir ilişkiden söz etmiştir. Hava durumu ile ilgili değişkenlerin sosyal hayat üzerine tesir ettiğini dile getirmiştir. Ona göre ocak ayında temmuza kadar dalgalı da olsa intihar oranları yükselmekte ve sonra tekrar aralığa kadar azalmaktadır. Oranların artması sosyal aktivitelerde ve alkol tüketiminde gözlemlenen ivmeye dayanır. Bahar ayları ile birlikte insanların ilişki süreleri artar ve bir takım problemlerle-

rin doğmasına yol açar. Bunlar risk oluşturur ve bahar piki denen zirve noktasının yaşanmasına sebebiyet verir. Öyle ki yalıtılmış soğuk kış günlerinden sonra bahar insanların iletişim kurmakta problemler yaşaması ve bunlara hazırlıksız olması diğer etkenlerle birleşerek kişide yaşamın anlamsızlığını akla getirmekte ve nihayetinde intiharlar gerçekleşmektedir (Durkheim, 1992). Saldırganlık ve şiddet davranışlarıyla bağlantılı olarak Anderson'un 1989 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptığı bir araştırmada en fazla cinayet olaylarının Temmuz ve Ağustos'ta daha sonra ise Aralık ayında meydana geldiği görülmüştür (Anderson & Anderson, 1998).

İntihar bakımından riskli meslekler ele alındığında akla ilk önce öldürücü etkisi yüksek metotlara ulaşabilme kolaylığına sahip çalışma alanları gelmektedir. İntihar amaçlı kullanılacak araçların fazla zorlukla karşılaşılardan elde edildiği iş dallarında çalışanların (özellikle asker, polis, çiftçi ve hekimler) intihar bakımından riskli grupları teşkil ettikleri bildirilmektedir (Cantor, 2000; Malmberg ve ark., 1996).

İntihar riskini etkilediği öne sürülen başka etkenler ise iş stresinin yoğunluğu, çalışma ortamı, mesai arkadaşları, ast ve üstlerle diyalogun türü, çalışma ortamındaki hava durumu ve ışık şartları, sarf edilmesi gereken enerji miktarı, sıklıkla coğrafya değiştirme, belirsizlik gibi unsurlardır (Pickett ve ark., 2000; Helm-kamp, 1995; Helmkamp, 1996; Mezza-Bella, 2001; Koskinen ve ark., 2002; Adams ve ark., 1998). Ayrıca farklı uğraş alanına göre kullanılan metot da değişmekte ve intiharın gerçekleşmesi olasılığı artmaktadır (Koskinen ve ark., 2002).

Helmkamp silah kullananların ve silaha ulaşma imkanı olan askerlerin diğer askerlere göre bariz bir intihar riski taşıdığını tespit etmiştir. Bunun yanında dedektifler ve polisler de mesleki olarak intihar olasılığı yüksek bölgede bulunmaktadır (Helmkamp, 1996).

Mezza-Bella polislerin gerek iş stresi gerek çalışma şart, yoğunluk ve coğrafyasındaki ani değişiklikler ile görev yerleri ve ikametgahlarında silaha erişebilme olanaklarıyla artan bir riske maruz kaldıklarını belirtmiştir (Mezza-Bella, 2001).

Nasıl ki intihar oranları ülkeden ülkeye hatta ülke içindeki alt gruplara bağlı olarak farklılık gösteriyorsa, mesleğe bağlı intihar oranları da içinde bulunulan toplumun çalışma şartlarına göre ve işe alınan personelde aranan özelliklere göre farklılıklar göstermektedir. Bir coğrafya ve kültürde hayati tehlike arz eden durumun diğerinde etkisiz olabildiği görülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışmada 01.01.1997 - 31.12.2002 tarihleri arasında İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde görevli personel arasında meydana gelmiş ölümle sonuçlanan intihar olguları incelenmiştir.

Gereçimiz 45 erkek, 4 kadın olmak üzere toplam 49 intihar olgusudur. Bulgular İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bağlı Sosyal Hizmetler, Personel, Olay Yeri İnceleme ve Parmak İzi Şube Müdürlükleri arşivlerinin geriye dönük taranması sonucu elde edilmiştir. Yapılan araştırmada elde edilen bulgular cinsiyet, yaş, rütbe, tercih edilen intihar yöntemi, çalışılan birim, hizmet süresi, medeni durum, mevsim ve bildirilen nedenler başlıkları altında gruplandırılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular literatür eşliğinde değerlendirilmiş ve önemli sonuçlara dikkat çekilmiştir.

Bulgular

1997-2002 yılları arasında İstanbul Emniyetinde çalışan yılda yaklaşık ortalama memur sayısı 30.000'dir. Anılan yıllardaki toplam memur sayısı incelendiğinde kurumda çalışan erkek memur sayısı yılda 28520'dir. Her 100.000 erkek memurdan 157'sinin intihara başvurduğu görülmüştür. İstanbul Emniyetinde çalışan kadın memur sayısı 1036'dır. Her 100.000 kadın memurdan 386'sı intihara başvurmuştur. Tüm grup içinde intihar sonucu hayatını kaybetmiş memurlar cinsiyetleri bakımından incelendiğinde intihar eden memurların %91.8'inin erkek olduğu görülmektedir. Kadın memurların erkek memurlara oranla 2.5 kat daha fazla intihar etmiş oldukları görülmüştür.

Belirtilen tarihlerde İstanbul Emniyet teşkilatında görevli memurların intiharlarının yaşlara göre değerlendirilmesi yapıldığında, olguların çoğunluğunun 21 - 48 yaşları arasında toplandığı görülmüştür. Yaşlar arasında yığılmaya baktığımızda intihar sonucu hayatını kaybetmiş memurların %16.3'lük oranının 24-26 yaş arasında olduğu ve ilk sırada yer aldığı görülmüştür. 27 yaşında ölümle sonuçlanan intihara başvuran memurlar %12.2'lik oranla ikinci sırada yer almaktadır. İntihar eden emniyet teşkilatı mensuplarının %65'inin 22-27 yaş aralığında yer aldığı görülmektedir.

1997-2002 yılları arasında İstanbul Emniyet teşkilatında çalışan memurların rütbelerine göre intihar oranları incelenmiştir. Bu incelemede baş komiser, komiser yardımcısı ve polis memuru olmak üzere bu üç rütbenin belirginleştiği görülmüştür. Bunlar arasında %93.8'lik bir oranla polis memuru ilk sırada yer almaktadır. Komiser yardımcısı %4.1'lik oranla ikinci sırada ve baş komiser ise %2'lik oranla son sırada yer almaktadır.

İstanbul Emniyetine mensup memurların 1997-2002 yılları arasında sonu ölümle biten intiharlarının tamamının ateşli silah ile gerçekleştiği görülmüştür; söz konusu silahların hepsi polislerin kendi beylik tabancalarıdır.

Anılan grubun intiharlarının birimlere göre dağılımı incelendiğinde intihar olaylarının %77'sinin İstanbul Emniyet Müdürlüğü İlçeleri ve Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü bünyesinde gerçekleşmiş olduğu belirlenmiştir. Buna karşın inti-

har sayısı ile birimlerde çalışanların sayısını birbirine oranladığımızda karşımıza farklı bir sıralama çıkmaktadır. Buna göre; ilk sırada her 1000 memurda 330 intiharla özel kalem birimi yer almaktadır. İkinci sırada her 1000 memurda 140 intiharla kriminal daire yer alırken, onu her 1000 memurda 8 intiharla deniz şube, her 1000 memurda 4 intiharla narkotik, her 1000 memurda 2 intiharla istihbarat birimleri izlemektedir. Son sırada ise her 1000 memurda 1 intiharla ilçe emniyet ve her 1000 memurda 1 intiharla terörle mücadele şubesi yer almaktadır.

Emniyet teşkilatında görevli intihara başvuran memurlar hizmet sürelerine göre incelendiğinde; memurların 2/3'ünün mesleğinin ilk 4 yılı içinde olduğu görülmüştür. Buna göre ilk sırada %26.5'lik oranla hizmet süresi iki yıl olan memurlar yer almaktadır. Hizmet süresi bir yıl olan memurlar %24.5'lik oranla ikinci sırada bulunurken, hizmet süresi üç yıl olanlar %12.5'lik oranla son sırada yer almaktadır.

1997-2002 yılları arasında İstanbul Emniyet teşkilatına bağlı memurların ölümle sonuçlanan intiharları memurların medeni hallerine göre incelenmiştir. Bulgulara göre intihar sonucu hayatını kaybetmiş memurların %67.3' ünün bekar olduğu görülmüştür. Bekar olan memurları %28.6'lık oranla evli memurlar takip etmektedir. Boşanmış memurların oranı ise %4.1dir.

Söz konusu olguların mevsimlere göre dağılımı incelendiğinde; intihar olaylarının %38.7'lik kısmının ilkbahar mevsiminde meydana geldiği, %34.7'sinin yaz mevsiminde meydana geldiği görülmüştür.

İstanbul Emniyet teşkilatında görevli memurlar arasında gerçekleşen intihar olayları bildirilen nedenlere göre incelenmiştir. Ulaşılabilir kaynaklar yolu ile bildirilen nedenler karşımıza 6 başlık olarak çıkmıştır. %24.5 oranı ile karşı cinsle ilişkilerde problemler ilk sırada yer alırken onu takiben %20.4 oranla ekonomik sorunlar, %12.2 oranla aile sorunları, %12.2 oranla ağır çalışma koşulları, %4.2 ile psikiyatrik nedenler yer almaktadır. Son sırada ise %2 ile hastalık nedeni (patolojik nedenler) bulunmaktadır. 12 intihar olgusunun da nedeninin bildirilmediği görülmüştür.

Tartışma

Yaklaşık otuz bin çalışanı olan İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde 1997-2002 yılları arasında kapsayan 6 senede toplam 49, 1 senede yaklaşık 8 personel intihar etmiştir. DİE'nin 1998 yılı verilerine göre Türkiye'de intihar oranları 100.000'de erkeklerde 3.5, kadınlarda 2.4 iken bu oran İstanbul Emniyet Müdürlüğü çalışanlarında erkeklerde 100.000'de 26 kadınlarda 100.000'de 64'tür. İntihar bakımından riskli meslekler ele alındığında akla ilk önce öldürücü etkisi yüksek yöntemlere ulaşabilme kolaylığına sahip çalışma alanları gelmektedir. İntihar amaçlı kullanılabilir araçların fazla zorlukla karşılaşılmadan elde edildiği iş dallarında

çalışanların (özellikle asker, polis, çiftçi ve hekimler) intihar bakımından riskli grupları temsil ettikleri bildirilmektedir (Cantor, 2000; Malmberg ve ark., 1996). Bu rakamlar sivil popülasyonda her 100 000 kişiye düşen intihar oranları ABD'de 18.7-4.4, Almanya'da 21.5-7.3, Çin'de 14.3-17.9, Kazakistan'da 51.0-9.4, Hindistan'da 11.4-8dir (WHO, 2000; DİE, 1998).

Yapılan değerlendirmede İstanbul Emniyetinde polis intiharlarının sayısal olarak %92'si erkek polis intiharı olsa da, teşkilatta temsil edilen cinsiyete göre oranlandığında kadın memurların intihar oranı erkek memurların intihar oranının 10 katından fazladır.

İstanbul Emniyetinde görevli intihara başvurmuş 22-27 yaş arası memurların diğer yaş gruplarına oranla daha fazla intihara başvurdukları görülmüştür. İstanbul Emniyetinde gerçekleşen intiharların %65'inin 22-27 yaşlar arasında olması bu yaşların risk grubunda olduğunu göstermektedir. Türkiye genelinde ise intiharların yoğunlaştığı dönem 15-24 yaş arası dönemdir (DİE, 1998).

Kendi yaşamına son verme olayları sayısal olarak en çok polis memurları arasında görülmektedir. 27799 polis memurunda 45'i ölümle sonuçlanan intihara başvurmuştur. Ölümle sonuçlanan intihara başvurmanın sadece polis memurları arasında bu kadar yaygın görülmesinin İstanbul'da görev yapan memurların iş yükünün çok ağır olması, rahatlayabilecekleri bir özel zaman ve uğraşları olmaması, üzerlerindeki yoğun baskıyı hafifletecek imkan bulamamaları ve bu baskıyla nasıl baş edeceklerini bilmemeleri, ekonomik olarak kısıtlı imkanlara sahip olmaları, meslekleri gereği anti-sosyal insanlarla karşılaşmalarından dolayı yaşamla mücadeledeki direnç ve motivasyonlarını kaybetme gibi nedenlerle açıklanabilir. Motivasyon eksikliği/yetersizlik duyguları bir insanın davranışlarını, duygularını, yeni durumları ve olayları kontrol edememe şeklinde kendini gösterir (Turvey, 1995). Vietnam'da görevlendirilen birliklerde yapılan bir araştırmaya göre sıcak çatışmaya girmiş askerlerin intihara diğerlerine oranla daha yakın oldukları bildirilmiştir (Adams ve ark., 1998).

DİE'nin verilerine göre Türkiye'de intiharların %51'i aşı, %17'si ateşli silah, %13'ü yüksekten atlama yöntemleriyle gerçekleştirildiği tespit edilmiştir (DİE, 1998).

İstanbul'da 1997-2002 yılları arasında polis intiharlarının tamamının polislerin kendi beylik tabancaları ile gerçekleştirilmesi, polislerin beylik silahlarını üzerlerinde taşımaları ve intihar aracına kolayca ulaşabilmesi ile açıklanabilir.

Emniyet Teşkilatı Sağlık Yönetmeliği 12.maddesinde

“Asli memurluğa atanmada bu yönetmelikte aranan sağlık şartlarını taşımadığı sağlık kurulu raporu ile sabit olan aday memurun meslekle ilişkisi kesilir. Aday memurun istekli olması halinde sağlık durumu itibariyle görev yapmasına engel bulunmayan başka bir hizmet sınıfına aktarılabilir.”

lir. Yine görevini ifa ederken, görevin sebep ve tesiri ile oluşan bir yaralanma veya sakatlanma sonucu 11'inci maddede belirtilen sağlık koşullarından biri veya birkaçını kaybeden aday memurun asaleti tasdik edilmekle birlikte, durumunun yönetmeliğin 13'üncü maddesine uygun olması ve aranan diğer şartları da taşıması halinde Emniyet Hizmetleri Sınıfında Polis görevlerine atanabilirler” (Resmi Gazete, 1998) denilmektedir (Can ve Zabun, 2000).

Psikiyatrik sorunları olan emniyet personeli, psikiyatri uzmanları tarafından devlet hastanelerinde kontrol edilip, görevine devam edip edemeyeceğine dair rapor istenmektedir. Söz konusu rapor bireylerin mesleğe devam yada aktif silahlı görevden alınmasına ilişkin karara temel oluşturmaktadır. Hal böyle olduğunda psikiyatrik sorunları olan polisler mesleki itibarı kaybetme endişesiyle resmi kanallara başvurmamakta ya hiç tedavi olamamakta ya da özel kanallardan destek alma yoluna gitmekte (Can ve Zabun, 2000).

Polis, beylik silahını görevi dahilinde ve görevi haricinde sürekli olarak üzerinde bulundurmaktadır. Polisler Hizmet İçi Eğitime tabi tutulmalı, silahı konusunda alacağı eğitimin sadece atış eğitimi olmaması, silahın kullanımının sadece görev anında kalmadığı konularında eğitilmelidirler.

İngiltere’de 1960’larda yapılan bir araştırmada intiharların %50’sinde yöntem olarak hava gazı ile ölüme sebebiyet verme olduğu görülmüştür bunun nedeni ise o dönemde İngiltere’de hava gazı sisteminin kullanılmasıdır (Cantor, 2000). Türkiye’de yapılan araştırmalarda silah bulundurma gibi bir zorunluluğu olmayan sivil halkta intihar girişimleri genelde başarısızlıkla sonuçlandığını, çevresindeki lerin bir şekilde haberleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Alsancak, 2001).

Çalışmamızın bulgularında intihar sonucu yaşamına son veren polislerin çoğunlukta mesleğin ilk yıllarında oldukları dikkat çekicidir. Mesleğin ilk giriş yıllarına denk gelen sürecin 15-24 yaş arası olması, uyum sorunları, aileden ayrılma, evlilik gibi yaşamsal değişikliklerin yaşandığı genel risk faktörlerini oluşturmaktadır. Semerci, Türkiye’de 1999-2002 yılları arasında jandarma personeli arasındaki ölümlerle sonuçlanan intiharların incelenmesi sonucu toplam intiharların %71’inin ilk 9 aylık yarıda meydana geldiği görülmüştür. Amerikan ordusunda yapılan incelemeler de mesleğe girişten itibaren ilk yılların sonraki senelere (profesyonel askerler,sözleşmeli) oranla daha riskli olduğu bildirilmiştir (Datel ve Johnson, 1979; Datel ve Jones, 1982; Rothberg ve ark., 1988; Helmkamp, 1995).

İstanbul Emniyetinde 1997-2002 yılları arasında intihara başvurmuş her üç polislin ikisinin bekar olduğu görülmüştür. Bekarlık ve boşanmış olma hali intihar girişimi bakımından risk teşkil ettiği bildirilmektedir (Schmidkte ve ark., 1996). Boşanmış kişilerde ise boşanmadan sonra yaşanan ilk iki yıl oldukça riskli bir dönemdir ve risk, her geçen yıllarla riskin azaldığı bildirilmektedir. Ülke-

miz genelinde boşanmışlarda intihar hızı evlilere oranla belirgin ölçüde yüksektir (Hançerlioğlu, 2001; Schhmidtke ve ark.,1996)

Medeni durum ve yaş ve hizmet süresi bakımından bu 3 parametrede intiharlar incelendiğinde meslekte ilk yıllarda olmanın, genç yaşta olmanın ve bekarlar olmanın yüksek risk taşıdığı görülmüştür. Ancak gençlik yıllarındaki bireylerin içinde buldukları sosyal durumlara işaret etmektedir. Bekarların evlilere göre genelde yaşları daha küçüktür ve hizmet süreleri daha kısadır. 22-27 yaşlarındaki ve 1-5 yıl hizmet süresine sahip memurlarda intihar olgusuna diğer yaş gruplarına ve hizmet sürelerine oranla daha sık rastlanmaktadır.

Mevsimler ve iklim şartlarının intihar oranı üzerindeki etkisi bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Isı derecelerinin, hava basıncının değişmesinin ve hatta gece ve gündüzün bile iç benlikteki saldırganlık davranışlarını harekete geçirdiği bildirilmektedir (Arkun, 1963:102). Nitekim ABD'de 1989 yılında yapılmış bir araştırmada şiddet davranışının bir tipi olan cinayet vakalarının Temmuz ve Ağustos aylarında daha sonra ise Aralık ayında meydana geldiği görülmüştür (Anderson ve Anderson, 1998). İlkbahar ve Yaz aylarında Sonbahar ve Kış aylarına oranla daha çok intihar vakası görülmektedir. Memurların da en çok bu aylarda sıkıntı çektiği görülmüştür. Toplam intiharların %73'ünü ilkbahar ve yaz aylarındaki intiharlar oluşturmaktadır fakat Türkiye sivil popülasyonu için 2001 yılında en tehlikeli ay temmuz ve en tehlikeli mevsimler sırasıyla yaz ve ilkbahar olmuştur (DİE, 2001). Dünya genelinde ilkbahar mevsimi riskin arttığı zamanı oluştururken, ikinci sırada ise kış mevsimi yer almaktadır (Durkheim, 1992).

Bildirilen nedenler açısından incelendiğinde polis memurlarının en önemli sorunlarının karşı cinsle ilişkilerde aksaklıklar, ekonomik sıkıntılar, aile ile ilişkilerde problemler, ağır çalışma koşulları, psiko-patolojik nedenler olarak sıralanmıştır. Ölümle sonuçlanmış intihar vakalarında kişinin intihara başvurmadan önce çevresine yapmış olduğu bildirimler ya da eğer varsa bıraktığı intihar notlarından ulaşılabilmiş bu sonuçlar hiç şüphesiz ki intiharın ardında yatan gerçek nedeni açıklamakta yetersizdir. Türkiye'de DİE'ce bildirilen göre başlıca intihar sebepleri hastalık, aile geçimsizliği, geçim zorluğu ve sevdiği ile evlenememesi/başarısız hissi ilişkidir (DİE, 2001).

Ailevi problemlerden kasıt kişinin anne babası ya da yakın akrabalarından biri ile münakaşa etmesi, tartışması ya da ailenin intihar eden birey dışında kendi içindeki ihtilaf ve husumetleri kastedilmektedir.

Hissi ilişkiyle anlatılmak istenen bireyin karşı cins ile yaşadığı gönül ilişkisinin ona göre yolunda gitmemesi sonucu girdiği bunalımdır. Ayrıca ailelerin hoş görmediği ilişkiler de sorun yaratabilmektedir.

İntihar olayları genel olarak incelendiğinde intihara başvuran bireyler için tek bir neden söylemek doğru olmaz. Çünkü intiharı oluşturan etmenler karmaşık ya-

pı oluşturan bir bütünlük arz etmektedir. Örneğin geliri ailesinin ihtiyaçlarının karşılamaya yetmeyen, evinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan ve bunların yanında çalıştığı işten memnun olmayan bir poliste psikolojik rahatsızlık, aile içi çatışma gibi tatsızlıklar görülebilir. 1997-2002 yılları arasındaki intihar olayları ile ilgili verilerde buna benzer bir durum olduğu görülmektedir. Bildirilen neden tek başına intiharin arkasındaki gerçek neden olmayabilir. Ortada gerçek neden bir de görünen neden vardır. İntihar eden kişi için örneğin “Ailevi nedenlerden dolayı intihar etti.” denilebilir. Gerçek neden ise daha derinlerde olabilir. Hayat pahalılığı nedeni ile yaşanan geçim sıkıntısının kişiyi bunalıma iterek ailesi ile tartışmasına neden olması buna örnek olarak gösterilebilir. Örneğin, psikolojik sorun bir intihar nedeninden çok birden fazla olayın sonucudur. Bu nedenle intihar sebepleri incelenirken sorunun asıl kaynağına inilmelidir. Bildirilen nedenlerin hepsi birbiriyle bağlantılıdır. Ancak temel sorunun iyi bir hayat ve çalışma şartlarına sahip olmamanın getirdiği psikolojik sıkıntılar olduğu düşünülmektedir (Gençtan, 1981).

Sonuç

Emniyet teşkilatına amir ve memur yetiştiren okulların giriş sınavlarında adayların zeka düzeyleri ile fizik yeterlilikleri ölçülmekte ve güvenlik soruşturmaları yapılmaktadır. Fakat bu adaylar mevzuatta gerekli düzenlemeler olmaması nedeniyle psikolojik bir teste tabi tutulmamaktadır. Günümüzde doğru işte doğru eleman seçimini gerçekleştirebilmek bu yolla kurumların verimliliğini artırabilmek mümkündür. Bireyin kişilik yapısı ilgi ve yeteneklerini belirleyici geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış çok sayıda ölçek mevcuttur. Bu ölçekler yardımıyla mesleğe kabulde kişinin o mesleğe uygun olup olmayacağını belirlenebilmesi mümkün olduğu gibi meslekte görev yapanların özelliklerine uygun birimlerde istihdam edilmesini sağlama da mümkündür. Böylece görevin getirdiği zorluk ve baskılarla başedebilecek onlara direnebilecek memurlar kendi özelliklerine uygun yerlerine yerleştirilebilirler.

Yukarıda söz edilen psiko-teknik ölçümlerin Emniyet Teşkilatı'na polis memuru almak için uygulanan yazılı sınav ve spor becerileri sınavı yanında kullanılması, bu mesleği icra edecek kişilerin uygun beden sağlığı yanında psikolojik sağlıklarının da optimal olmasını sağlayacaktır.

Hiç şüphesiz ki sadece mesleğe seçim sırasında yapılacak ölçümler yeterli olmayabilir yaşamları devam ederken gerek toplum gerek aile gerekse mensubu olduğu kurumlarla ilgili çeşitli sorunlar yaşayabilirler. Bu noktada emniyet teşkilatı içinde de sorun yaşayan personele destek olabilecek, psikolojik danışmanlık ve rehberlik servislerinin bulunması gereklidir. Anılan birim bireysel destek verebileceği gibi benzer sorunları olan kişilerden oluşmuş rehabilitasyon ve oryantasyon grubu çalışmaları da düzenlenmelidir.

Emniyet Teşkilatı içinde görülebilecek intihar, cinayet gibi ağır şiddet davranışlarının önlenmesi konusundaki bir başka husus da teşkilatın tüm mensuplarının çevrelerinde gerçekleşebilecek şiddet davranışının erken uyarı sinyallerini tanımları ve bunları farkedebilmeleridir. Teşkilatın amir ve memur düzeyindeki tüm personelinin eğitilmeleri de teşkilatın içinde yer alacak psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi ile gerçekleştirilmelidir.

Toplum içinde problemlili bireylerle yakın ilişki içinde bulunan ve ağır çalışma koşullarına sahip İlçe Emniyet, Çevik Kuvvet, Hava Limanı gibi birimlerde görevli personelin intihar olaylarındaki fazlalık dikkat çekicidir. Bu birimlerdeki çalışma saatleri göreve göre düzensiz olarak nitelendirilmektedir. İdari birimlerde çalışan ve bu birimlere göre nispeten çalışma saatleri düzenli ve çalışma koşulları iyi olan memurların imkanları her birim için sağlanmalıdır.

Polisin üzerindeki yoğun baskıyı hafifletebileceği emniyet teşkilatına ait spor tesisleri, lokaller veya çay bahçesi gibi sosyal tesisler hem polisin sosyalleşmesini hem de keyifli vakit geçirmesini hem de spor yapma olanaklarını sağlayacaktır. Polisin emniyet teşkilatından alacağı sosyal destek onun mesleğinden kaynaklanan ağır çalışma koşullarının yarattığı yoğun baskıyla başedebilmesini sağlayacaktır.

Polisin silah eğitimi sadece silahın kullanılması ve atış talimleri değildir, onun arkasında yatan sosyal boyut da incelenmelidir. Silah kullanımındaki çift yönlü boyutu, hem meslek için kullanım aracı oluşu hem de polisin her zaman yanında taşıdığı araç olarak tanıtılması amaçlı meslek süresince tekrarlayan meslek içi eğitimlerde verilmelidir.

Kaynakça

- Adams, D.P.; Barton, C.; Mitchell, G.L.; Moore, A.L. and Einagel, V., (1998), "Hearts and Minds: Suicide Among US Combat Troops in Vietnam, 1957-1973", *Social Science & Medicine*, 47(11), pp.1687-1694.
- Alsancak, B., (2001), *İntihar Girişiminde Bulunan 11-16 Yaş Arası Çocuklarda Depresyon, Anksiyete ve Benlik Algısı*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Anderson, C.A. & Anderson, K.B., (1998), "Temperature and Agression: Theories, research and implications for social policy", Edited by Geen R.G. & E. Donnerstein, *Human Agression*, California:Academic Press. ss.247-298.
- Arkun, N., (1963), *İntiharın Psikodinamikleri*, İstanbul: Baha Matbaası.
- Bakıcı, S., (1999), *Kolluk Mevzuatı*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Can, F. ve Zabun, M., (2000), *Polis ve İntihar*, Anka: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.

- Cantor, C.H., (2000), "Suicide in the western world", Edited by K.Hawton and K. van Heesingen, *The International Handbook of Suicide and Attempted Suicide*, England: John Wiley and Sons Ltd., pp. 9-28.
- Cheng, A.,T.,A ve Lee, C.S., (2000), "Suicide in Asia and the Far East", K.Hawton and K.van Heesingen (Eds.) *The International Handbook of Suicide and Attempted Suicide*, England:John Wiley and Sons Ltd. ss.29-49.
- Çalhan, S., (1988), *1977-1986 Yılları Arasında Ülkemizdeki İntihar Olaylarına İlişkin Bazı Eğilimler*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Datel, W.E. and Jones, F.D., (1982), "Suicide in United States Army Personel, 1979-1980", *Military Medicine*, 147, pp.843-847.
- Datel, W.E. and Johnson, A.W., (1979), "Suicide in United States Army Personel, 1975-1976", *Military Medicine*, 144(4), pp.239-244
- Deniz, İ.; Ersöz, A.G.; İldeş, N. ve Türkarslan N., (2001), "1995-2000 Yılları Resmi Kayıtlarından Batman'da Gelişen İntihar Ve İntihar Girişimleri Üzerine Bir İnceleme", *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(4), <http://www.aile.gov.tr/Aile-Toplum1.html>
- Durkheim, E., (1992), *İntihar*, Ankara: İmge Kitapevi Yayınları
- Gençtan, E., (1981), *Çağdaş İnsanda Normal Dışı Davranışlar*, İstanbul: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Gök, M., (2003), *İstanbul'da 1997-2002 Yılları Arasında Polis İntiharları*, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Fen Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Güler, Z., (1993), *Türkiye'de Son On Yılda İstatistiklere Yansıyan İntiharların Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Sivas
- Hançerlioğlu, O., (2001), *Felsefe Ansiklopedisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 270
- Helmkamp, J.C., (1995), "Suicides in the Military:1980-1992", *Military Medicine*, 160(2), pp.45-50
- Helmkamp, J.C., (1996), "Occupation and suicide among males in the US Armed Forces", *Annals of Epidemiology*, 6(1), pp.83-88.
- Koskinen, O.; Pukkila, K.; Hakko, H.; Tiihonen, J.; Vaisanen, E.; Sarkioja, T. and Rasanen, P., (2002), "Is Occupation Relevant in suicide?", *Journal of Affective Disorders*, 70(2), pp.197-203
- Krug, E. G.; Dahlberg, L. L.; Mercy, J. A.; Zwi, A. B. and Lozano, R., (2002), *World Report On Violence and Health. Self-direcred Violence*, Chapter 7. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/

- Malmberg, A.K.; Hawton, K.E.; Simkin, S. and Fagg, J., (1996), "Psychological Autopsy Study of Suicide in High Risk Occupational Groups", *European Psychiatry*, 11(4), p.289
- Mezza-Bella, F.(2001) Suicide et vie professionnelle: les risques du metier. Magazine de l'orphelinat mutualist dela police nationale, 494-498
- Pickett, W.; King, W.D.; Faelker, T.; Lees, R.E.M.; Morrison, H.I. and Bienefeld, M., (2000), "Le suicide chez les exploitants agricoles", *Maladies Chronique Au Canada*, 20(3), Kanada
- Rock, N.L., (1988), "Suicide and suicide attempts in the army: A 10-Year Review", *Military Medicine*, 153(2), pp.67-69
- Rothberg, J.M.; Rock, N.L.; Shaw, J. and Del Jones, F., (1988), "Suicide in US Army personel, 1983-1984", *Military Medicine*, 153(2), pp.61-64.
- Sayar, K. ve Acar, B., (1999), "Psikofarmakolojik ajanlarla yapılan intihar girişimlerinde risk etmenleri", *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 9(4), İstanbul
- Schmidkte, A., Bille Brahe, U., De Leo, D., Kerkhof, A., Bjerke, T., Crepet, P., Haring, C., Hawton, K., Lonnqvist, J., Michel, K., Pommereau, X., Querejeta, I., Philippe, A., Salander-Renberg, E., Temesvary, B., Wasserman, D., Fricke, S., Weinacker, B. and Sampaio Faria, J., (1996), "Attempted suicide in Europe: Rates, Trends And Sociodemographic Characteristics of Suicide Attempters During the Period 1989-1992. Results of the WHO/EURO Multicentre Study on Parasuicide", *Acta Psyshiatra Scandinavica*, 93, pp. 327-338.
- Semerci, Ü., (2003), *Jandarma Genel Komutanlığına Bağlı Birliklerde 1998-2002 Yılları Arasında Meydana Gelen Erbaş/Er İntiharlarının İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Fen Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- T.C. Başbakanlık D.İ.E., (2001), *İntihar İstatistikleri*, Ankara: D.İ.E. Matbaası.
- T.C. Başbakanlık D.İ.E., (1998), *İntihar İstatistikleri*, Ankara: D.İ.E. Matbaası.
- Turvey, B., (1995), "Police Officers: Control, Hopelessness and Suicide" Knowledge Solutions Library.
- Uludüz, D.U. ve Uğur, M., (2001), "Bir Vaka Dolayısıyla İntiharların Gözden Geçirilmesi", *Yeni Symposium*, 39(1), ss.19-25.

